

УДК 341.3:327.51

А. В. Антипенко

ТЕРОРИСТИЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК ОБ'ЄКТ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Виникнення й формування права збройних конфліктів зумовлені передусім прагненням суспільства запобігти злочинам, які спотворюють смисл відкритого протиборства і спрямовані на невинних, не причетних до збройної боротьби людей. Але саме такими показниками характеризуються й терористичні злочини.

Така іррегулярність, незіставність засобів боротьби у конфлікті, коли одна сторона у безпосередніх взаємодіях може спричинити суттєву шкоду, не застосовуючи збройних методів, а інша («терористична») прибігає до нетрадиційних, у розумінні воєнного мистецтва, способів і засобів впливу на противника, породжує значні проблеми для правового регулювання в межах міжнародного права збройних конфліктів.

Цими і деякими іншими обставинами в основному слід пояснити половинчастість рішень Женевської конференції у частині надання правомірності національно-визвольній боротьбі.

Прийняття Додаткових протоколів від 8 червня 1977 року до Женевських конвенцій цю прогалину частково усуває. Протоколом-I, який стосується жертв міжнародних збройних конфліктів, і Протоколом-II, що передбачає захист жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру, легітимізація іррегулярності у збройних конфліктах набуває більш конкретних форм.

Підстави вважати воєнними злочинами діяння, які чиняться терористично-повстанськими формуваннями, положеннями Протоколів I, II, поза всякими сумнівами, розширюються. Адже в їх діях не важко виокремити ознаки складів злочинів, що притаманні збройним конфліктам.

І хоча тероризм все ще значною мірою залишається поза правовим контролем, застосовність права збройних конфліктів для потреб регулювання боротьби з терористичною діяльністю все ж позитивно впливає на розв'язання проблеми боротьби з цим міжнародним злочином у цілому. У даному випадку зазначена застосовність полягає у поєднанні двох зустрічних тенденцій: з одного боку, елементи, що надають праву збройних конфліктів антитерористичної спрямованості, містяться у самих його нормах, а з іншого — дії терористично-повстанських формувань за об'єктивними і суб'єктивними ознаками цілком піддаються кваліфікації як злочинна поведінка (діяння) однієї з сторін збройного конфлікту [1, 349].

Так, положення ст. 51 Протоколу I очевидним чином містять заборони, антитерористичний смисл яких пов'язаний з перешкоджанням випадковому вибору предмета посягання (невинні жертви), захопленню і використанню заручників та подібне.

Важливою заборонаю антитерористичного характеру, яка має перспективу консенсусного втілення, є положення ст. 35 про те, що «право сторін, які про-

тистяться у конфлікті, вибирати методи і засоби ведення війни, не є необмеженим». Реалізація цього положення у антитерористичній сфері цілком вірогідно може відбутися через оцінку терористичного акту як забороненого засобу збройної боротьби. Адаже у міжнародному праві сформувалась певна система норм, що стосується використання окремих видів зброї, які спричиняють найбільші страждання як тим, що воюють, так і мирному населенню [4, 147].

Можна припустити, що терористичні конфлікти частково підпадають під дію Протоколу II. Це стосується характеристики терористичних формувань як організованих збройних груп, ведення збройної (хоча і специфічної) боротьби з урядовими силами, наявності «відповідального командування».

Специфіка ведення збройної боротьби у терористичному конфлікті усуває сталий критерій прив'язки до певного театру воєнних дій і потреби у фізичному контролі над «частиною території держави». Критерії «безперервності», «узгодженості», а також «воєнності» дій у виконанні терористичних угруповань у цілому присутні, але потребують певної специфікації.

В той же час попередні міжнародні кримінально-правові аналізи норм і положень Протоколу II вказують на те, що вони містять засадничі підстави для можливої юрисдикції щодо терористичних збройних конфліктів. Передбачаючи кримінальне переслідування за кримінальні правопорушення в ході збройних конфліктів, Протокол II фактично формує підґрунтя для самостійної «антитерористичної» юрисдикції, її умовної адаптації до специфіки терористичних збройних конфліктів. Ним визначені заходи захисту цивільного населення, які виявляються у тому, що воно не повинно бути об'єктом нападу [3, 731, 732].

Оцінюючи антитерористичну спрямованість Протоколу II, слід звернути увагу на термінологічну переваженість його змісту, що само по собі вказує на нагальну потребу у розв'язці і специфікації юрисдикції щодо асиметричної збройної боротьби. Насамперед це стосується заборони актів тероризму. Уточнімо, що міжнародний злочин тероризм, власне кажучи, ідентифікується з терористичним різновидом збройного конфлікту, оскільки визначається «як таке, що базується на конфлікті, насильницьке протиборство, яке, поряд із завданням шкоди державі, посягає на міжнародну безпеку та світопорядок і зумовлюється різністю політичних, економічних і культурних інтересів груп держав, держав, народів, націй, соціальних груп і рухів за умов використання хоча б однією із сторін терористичних актів як способу впливу на противника для досягнення політичних цілей» [1, 23].

Звідси поняття «акти тероризму», суворо кажучи, може містити діяння обох протиборчих сторін, що у вирі насильницького протиборства утворюють терористичний конфлікт, тобто тероризм. Отже, це можуть бути не лише терористичні акти, але, наприклад, акти з перешкоджання національному самовизначенню, політичній та економічній незалежності, акти з порушення територіальної недоторканності і т.ін.

Такий підхід відповідає концепції сукупного суб'єкта складу тероризму, що знайшла втілення у вищенаведеному визначенні поняття цього злочину. Він також передбачає визнання протиборчих у терористичному конфлікті сторін.

Оскільки такі акти здебільшого йдуть від домінуючих, розвинених держав, то у терористичному конфлікті вони знаходять підтримку урядових сил цих держав, їх захист, який наражається на терористичні акти протидіючої сторони.

Терористичний же акт визначається як злочинне загальнонебезпечне діяння у тероризмі зі створення умов впливу на міжнародну організацію, державу та їх представників або на юридичних чи фізичних осіб, або групу осіб з метою примушення здійснити або утриматись від здійснення певної дії, що вчинене шляхом залякування за наявності умислу на спричинення загибелі невинним людям [1, 23].

Зважаючи на викладене, норми, що передбачали б регулювання терористичних конфліктів, слід формувати, спираючись на визначення тероризму як терористичного конфлікту, а терористичного акту — як засобу збройної боротьби. Втім, загальноприйнятність зазначених визначень є ключовою проблемою міжнародного права у цілому.

Звідси найбільш реальним шляхом формування юрисдикції права збройних конфліктів по відношенню до тероризму є шлях опори на чинні міжнародно-правові документи, які створюють основу для розвитку ідеї визначення терористичних актів злочинним засобом збройної боротьби. У подальшому це, через криміналізацію діяння у національних законах та введення міжнародних злочинів тероризму й терористичного акту до Статуту Міжнародного кримінального суду, має перспективу реалізації відповідальності.

Чотири Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року та Додаткові протоколи до них від 8 червня 1977 року у принципі визнали можливість ведення війни позадержавними угрупованнями.

Але міжнародне право збройних конфліктів визнало повстансько-партизанську іррегулярність у період, коли вона, з одного боку, вже не створювала загрози розвитку і домінуванню групи країн так званого «золотого мільярду», а з іншого — коли така іррегулярність, в тому числі і в силу зазначеної причини, зі всією очевидністю стала набувати змісту терористичної асиметрії.

Визнаючи при цьому легальність і легітимність підстав і мотивів, якими керуються ті, хто бореться за національне самовизначення, та забезпечуючи їх правовий захист, міжнародне право збройних конфліктів водночас не визначило неправомірності поведінки і дій протиборчої сторони в конкретних юридичних критеріях і ознаках, а також сфери відповідальності держав і фізичних осіб, що представляють цю сторону за міжнародним правом.

Іншими словами, подальшого розвитку вказані демократичні започаткування у праві не отримали, оскільки стало зрозуміло, що хоча б часткова легітимізація терористичних актів як крайнього засобу іррегулярної боротьби може вивести її з берегів будь-якого правового регулювання. Ця «терористична асиметрія небезпідставно оцінюється як непередбачувана за наслідками і така, що навряд чи підлягає політичному і правовому контролю» [1, 354].

Спираючись на конфліктологічне розуміння ситуації, що утворюється у міжнародному просторі, слід вказати на наявність підстав для формування

обопільного інтересу протиборчих у глобальному терористичному конфлікті сторін до його припинення.

Сторона, що прибігає до терористичних методів ведення збройної боротьби, отримує у рамках права збройних конфліктів можливість продекларувати правомірність мотивів і цілей, досягнення яких вона прагне через терористичний конфлікт.

Для іншої протиборчої сторони вигода передбачається насамперед у тому, що під міжнародно-правовий контроль може бути взята небезпека терористичних актів, можливості ефективної протидії яким для цієї сторони в умовах глобалізації скорочуються. Передусім це виявляється у тому, що «утримувати» терористичний театр воєнних дій у конфліктних зонах, «організованих» на території «третього світу» (Ірак, Афганістан, Близький Схід і т.ін.), стає дедалі важче. Непереконливість політичних, економічних і міжнародно-правових аргументів, за якими здійснюються втручання у внутрішні справи держав, що входять у коло геополітичної зацікавленості, стає все більше очевидною. В той же час все менш дієвим у антитерористичних заходах виявляється фактор військово-економічної потуги розвинутих держав. А головне, що очевидно безглуздим у сучасному світі стає принцип своєрідного відбору і усунення зі світової арени «неадаптованих», «неприспосованих» суб'єктів міжнародних відносин.

Логіка глобалізації вимагає однозначного визнання єдності загальнолюдської перспективи. В силу єдності і взаємозалежності світу сепаратні стартегії прориву у краще майбутнє створюють небезпеку глобальної терористичної війни.

Ознаки невідворотності такого глобального консенсусу вказують і на велику вірогідність консенсусу на такому актуальному вістрі міжнародних соціальних взаємодій, яким є терористичне протистояння.

До того самого спонукає і об'єктивний процес етнокультурної асиміляції, в результаті якого на території розвинутих країн Європи і Америки мешкають десятки мільйонів представників регіонів «третього світу». З точки зору терористичних технологій, цей незворотний за своїм змістом процес створює практично невразливий «арсенальний» базис, який дозволить перенести епіцентр терористичних вогнищ на територію Європи, США і інших розвинутих країн. Масштабні терористичні акти, що вчинені останнім часом у таких благополучних країнах, як Велика Британія, Іспанія, Норвегія, є красномовним свідченням можливого започаткування зазначеного процесу.

Не «помічати» його з точки зору правового регулювання стає вже не можливим. Міжнародне право мусить у превентивному порядку забезпечити міжнародне суспільство від терористичного сценарію з'ясування відносин між суб'єктами різного рівня розвитку, представниками східних традиціоналістських культур і західної цивілізаційної моделі. Зрозуміло, що річ не може йти про правомірність терористичних методів діяльності, як це відбулося з легітимізацією повстансько-партизанської боротьби, зважаючи на її національно-визвольні цілі. Проте така ситуація, коли логіка розвитку права у відповідності до соціально-економічних перетворень стає небезпечною для суспільства, є свідченням системної кризи світоустрою.

У сфері політики спостерігаються намагання нівелювати терористичні ознаки цієї кризи звинуваченнями у бік глобального екстремізму (немов би той з'явився сам по собі), а у сфері права — через абсолютизацію злочинності терористичної діяльності як такої. Завдяки упровадженню тринадцяти універсальних антитерористичних конвенцій і численних інших міжнародних актів, норм і положень, поки що створюється враження адекватності відповіді міжнародному тероризмові. Подібне перекручене нормотворення у міжнародних взаємодіях щодо тероризму базується на небажанні визнати дійсний стан речей і веде до «самовизначення» тероризму як соціальної ідеології народів «третього світу», а також як прийнятного для них засобу збройної боротьби — через пролам у міжнародному праві.

З погляду на легітимний процес приходу до влади терористичних рухів і угруповань («Братів-мусульман» і салафітів — у Єгипті, «Хезболли» — у Лівані, «Хамасу» — у Палестинській автономії) можна заключити, що цей процес, власне кажучи, розпочався. Про небезпечність квазінормотворення у сфері регулювання асиметричної збройної боротьби попереджав ще у 60-ті роки ХХ століття К. Шмітт: «Тоді інше обережно стилізоване нормування постає лише таким містком над безоднею, який ховає у собі перетворення понять про війну, про ворога, про партизана, що матиме великі наслідки» [5, 53].

Але таку критику неефективності міжнародного права у антитерористичній сфері не слід розцінювати як спроби виправдовувати тероризм. Йдеться зовсім не про визнання правомірності терористичних актів. Правильність визнання їх злочинності не піддається сумніву. Йдеться про побудову формули визначення злочинності терористичних методів дій у всьому комплексі злочинного механізму політичних, економічних, соціальних і етнокультурних складових виникнення і ескалації тероризму.

Ішими словами, визнання терористичних актів як злочинного засобу боротьби не повинно означати обов'язково визначення злочинності руху, організації або угруповання, яке прибігає до цього засобу боротьби. Адже далеко не завжди, наприклад, держава, зважаючи на заборону агресивної війни, визнається злочинною лише на тій підставі, що має значні озброєння (у тому числі й заборонені міжнародним правом), які явно перевищують потреби самооборони.

Суттєвою перешкодою на шляху до задіяння нормативного потенціалу міжнародно-правових актів права збройних конфліктів для впливу на тероризм є абсолютизація злочинності терористичних актів, а також ототожнення злочинності методів терористичної діяльності з її сутністю, цілями і мотивами.

Декларацією про міри з ліквідації міжнародного тероризму 1994 року (п. 3 ст. 1) визначено, що злочинні акти, спрямовані або розраховані на створення обстановки терору серед широкого загалу, груп осіб або конкретних осіб у політичних цілях, ні за яких обставин не підлягають виправданню, якими б не були міркування політичного, філософського, расового, етнічного, релігійного або будь-якого іншого характеру, які можуть наводитись на їх виправдання [2, 774].

Абсолютизація злочинності терористичних актів та відповідальності за них, нівеле правовий вплив на соціально-економічний контекст і причини, за якими саме терористичним актам надається перевага перед іншими засобами збройної боротьби.

Так відбувається у випадках, коли ворога розглядають як неповноцінну людину або носія злочинної ідеології. Тоді зникають умови, що необхідні для стримуючої згоди, і «правильне право», на яке посилаються, аби дати волю насильству, означає поразку права.

Як вже було сказано, після Другої світової війни, коли відбувся гуманітарний прорив у суспільстві, міжнародне право визнало (хоча й не повною мірою) правомірність національно-визвольної боротьби, а отже, повстансько-партизанські засоби і методи.

Реагуючи таким чином на своєрідний розвиток іррегулярності у збройній боротьбі, міжнародне право стикнулось з її трансформацією у терористичну стадію, яка за своєю суттю проривала ланцюг контрольованості й «оберігуваності» збройної боротьби та її наслідків з боку великих держав. На відміну від повстанства легітимізація терористичної іррегулярності утворювала реальну небезпеку геополітичному і геоекономічному домінуванню світового «ядра». Міжнародний правотворець усвідомив межі небезпечності розвитку такої демократичної тенденції у міжнародному праві і своєчасно «захлопнув» цю скриньку пандори прийняттям низки універсальних і регіональних антитерористичних конвенцій, які формують юридичну позицію абсолютної криміналізації терориста [1, 360].

Суперечливість ситуації полягає не в тому, що терористичний акт визнано злочином за міжнародним правом. Акти тероризму кваліфіковані як злочин, зокрема, Протоколом II (ст. 4) і для цього існують усі правові підстави. Проблема полягає у тому, що злочинність методу збройної боротьби, фігурально кажучи, винесено на титул політичних рухів і поширено на їх мотиваційні складові. Тобто абсолютизація злочинності методу збройної боротьби, яким є терористичні акти, створює бар'єр для криміналізації усього комплексу діянь, що утворюють сам злочин (тероризм), у ході якого зазначений злочинний метод боротьби знаходить застосування. Внаслідок цього фактично відбулося спростування легітимності ряду національно-визвольних рухів і вони перетворились на злочинні терористичні організації. Таких перетворень зазнали, наприклад, курдські національно-визвольні угруповання (Курдська робітничка партія), Організація Визволення Палестини (терористична організація «Хамас») і ін.

Обставини, що зумовлюють надання переваги застосуванню терористичних актів як злочинного засобу ведення збройної боротьби, мусять піддаватися чіткій юридичній кваліфікації і не повинні служити підставою для виведення політичного руху поза рамки права збройних конфліктів.

Досвід свідчить, що це не приносить відчутних результатів у боротьбі з тероризмом, а навпаки, додає конфліктності у протиборстві. Адже учасники терористичних формувань з самого початку усвідомлюють своє знаходження

поза законом та вимогами цивілізації і розвивають власне бачення правосвідомості і правослухняності. Зважаючи на те, що збройна боротьба в межах поляризованого глобального соціуму набуває відчутної терористичної перспективи, такий стан речей має своїм наслідком загрозу терористичного хаосу, позбавляючи протиборство навіть мінімального правового контролю. Адже закони та звичаї збройної боротьби предбачають такий контроль через сполучене втілення прав і обов'язків сторін конфлікту. До всеохоплюючої рівноправної побудови юридичної норми спонукає й чинне право збройних конфліктів. Не випадково преамбула Протоколу I містить наступне положення: «Високі Сторони, що домовляються... Підтверджуючи далі, що положення Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року і цього Протоколу повинні за будь-яких обставин застосовуватись для всіх осіб, які знаходяться під захистом цих документів без будь-якого несприятливого відрізнення, що ґрунтувалося б на характері та походженні збройного конфлікту або на причинах, що висуваються сторонами, які знаходяться у конфлікті або приписуються їм» [2, 688].

Звідси доцільність визнання незаконних збройних формувань терористичної спрямованості стороною у збройному конфлікті передбачає позитивний вплив вже тим, що утримує цей конфлікт у правовому полі, змушуючи його учасників діяти відповідним чином або, щонайменше, зважати на визнання правом, а отже, і суспільством цілей і мотивів їхньої боротьби. Тим більше, що наведене положення Протоколу I є обов'язковим для всіх держав, незалежно від того, приєднались вони до Протоколу I чи ні, оскільки воно було прийнято без суперечностей і застережень.

Це впливає і на рівень соціальної підтримки терористів, вони втрачають підґрунтя для формування вигідної суспільної думки, оскільки втрачають статус «позаправового» стану. Тобто вони істотно обмежуються в аргументах і мотивації до необмеженого застосування терористичних актів з посиланням на вимушені позаправові умови, в які їх поставило міжнародне співтовариство.

Таким чином, є підстави вважати, що юрисдикція права збройних конфліктів щодо протидії тероризмові цілком можлива. На наявність політико-правової бази для цього вказують як аргументи, що ґрунтуються на юридизованому аналізі норм і положень міжнародного права збройних конфліктів, так і аргументи сфери соціології права. Втілення зазначеної юрисдикції лежить через такий, що склався у цій галузі міжнародного права, гнучкий механізм реагування на трансформацію форм, способів та засобів збройної боротьби.

Саме за такою логікою «супроводження» правом перемін у змісті збройної боротьби, який відбиває динаміку асиметрії соціально-економічної поляризації як у внутрішньодержавному, так і в міжнародному вимірі, і пов'язується можливий наступний крок в еволюції нормотворення цієї сфери. Зокрема, вважається за можливе, що об'єктом регулювання права збройних конфліктів можуть бути збройні конфлікти терористичного характеру. Припускається вірогідність розробки і прийняття спеціального Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що мав би регулювати правовідносини у ході збройних конфліктів терористичного характеру. Такими про-

понується визначити міжнародні збройні конфлікти і збройні конфлікти не-міжнародного характеру, у ході яких хоча б одна з протиборчих сторін засто-совує у політичних цілях терористичні акти [1, 373].

Окрім запропонованого рамочного визначення збройного конфлікту терористичного характеру, ключовими питаннями, які визначають дієвість можли-вого спеціалізованого Протоколу цієї сфери, мусять бути формулювання умов визнання певних угруповань, що сповідують терористичні методи боротьби, сто-роною у конфлікті.

Такими умовами передусім вбачаються наступні:

— наявність організаційно структурованого розгалуженого політичного руху (організації, угруповання, мережі) на чолі з авторитетним керівництвом, ви-значеним об'єктивною процедурою;

— наявність народу, нації, відомої і визнаної у міжнародних взаємодіях етнічної, культурної або соціальної групи, правомірні за міжнародним правом інтереси якої уособлює політичний рух (організація, угруповання, мережа);

— наявність порушеного основоположного права таких груп за Статутом ООН, що виражено через чітко сформульовану політичну ціль руху;

— наявність суб'єкта — порушника певного принципу або норми міжнарод-ного права по відношенню до соціальної або етнічної групи, інтереси якої пред-ставляє політичний рух (організація);

— наявність діянь зазначеного у попередньому пункті суб'єкта-порушника, що містять ознаки складів міжнародних злочинів або інших порушень міжна-родного права;

— наявність діянь суб'єкта-порушника, що не складають злочину за міжна-родним правом, але спричиняють шкоду соціальній чи етнічній групі, яку представляє терористичне угруповання, і зашкоджує реалізації права або сво-боди, передбаченої принципами і нормами Статуту ООН або інших актів міжна-родного права.

Окрім цього спеціалізований Протокол повинен містити склади злочинів терористичного й суміжного характеру, які підлягають юрисдикції.

Це, зокрема: терористичні акти; акти тероризму; тероризування населення; захоплення заручників; захоплення об'єктів транспорту, інфраструктури; за-хоплення техногенно небезпечних об'єктів; вбивства з політичних мотивів; організація масових безпорядків і т.ін.

Причому, як зазначалося вище, визначення складу злочину «акт терориз-му» передбачається у широкому розумінні. Воно мусить охоплювати діяння держав та фізичних осіб, що їх представляють, які у прямому зв'язку створю-ють підстави для збройного опору і укупі з терористичними актами у відповідь утворюють міжнародний злочин «тероризм».

Об'єктивною умовою можливості такого збройного спору (за неспівставні-стю військово-економічних рівнів сторін) вбачається військова іррегулярність повстансько-партизанського або терористичного типу. Виявляючись через суб'єк-тивний елемент складу міжнародного злочину «тероризм», ця умова, власне кажучи, і є ключовою його характеристикою як загрози планетарного рівня.

Налагодження практики реалізації таких норм утворює можливості для попередження і придушення значної частини терористичних проявів, зміст яких полягає у спричиненні загибелі невинних людей, а також усунення умов, що сприяють їх підготовці і здійсненню, удосконаленню і поширенню терористичних методів і способів дій.

Таким чином, підстави для зниження терористичної активності через можливість гуманітарного права зберігаються і можуть нарощуватися за умов реального і послідовного їх застосування.

Завдяки зазначеному уточненню юрисдикції щодо збройних конфліктів відбувається конкретизація зобов'язань сторін, метою яких у цілому є обмеження жажів збройної боротьби і які покладаються на тих, що воюють із гуманітарних міркувань, діючими конвенціями, загальними принципами права, нормами звичаєвого права і мають рівну силу для всіх учасників цих конфліктів.

Література

1. Антипенко В. Ф. Оптимізація антитерористичної системи держави в умовах міжнародної і регіональної інтеграції / В. Ф. Антипенко. — К., 2007. — 406 с.
2. Действующее международное право (избранные документы) : учеб. пособие. — М. : Изд-во МАМП, 2002. — 992 с.
3. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв вооруженных конфликтов немеждународного характера, 8 июня 1977 г. // Действующее международное право (Избранные документы) : учеб. пособие. — М., 2002. — С. 730-737.
4. Тиунов О. И. Международное гуманитарное право : учеб. для вузов / О. И. Тиунов. — М. : Норма, 1999. — 328 с.
5. Шмітт К. Теория партизана / Карл Шмітт. — М. : Праксис, 2007. — 301 с.

Анотація

Антипенко А. В. Терористичний конфлікт як об'єкт регулювання міжнародного права збройних конфліктів. — Стаття.

У статті обґрунтовано пропозицію по підвищенню ефективності міжнародно-правового впливу на тероризм через введення цього злочину у поле регулювання міжнародного права збройних конфліктів. Підставою для цього визнано кваліфікацію тероризму як специфічного різновиду збройного конфлікту.

Ключові слова: тероризм, терористичний акт, терористичний конфлікт, збройний конфлікт, іррегулярність, міжнародне право збройних конфліктів, методи і засоби збройної боротьби.

Аннотация

Антипенко А. В. Террористический конфликт как объект регулирования международного права вооруженных конфликтов. — Статья.

В статье обосновано предложение по повышению эффективности международно-правового воздействия на терроризм через введение этого преступления в поле регулирования международного права вооруженных конфликтов. Основанием для этого признано квалификацию терроризма как специфической разновидности вооруженного конфликта.

Ключевые слова: терроризм, террористический акт, террористический конфликт, вооруженный конфликт, иррегулярность, международное право вооруженных конфликтов, методы и средства вооруженной борьбы.

Summary

Antipenko A. V. Terrorist conflict as an object of international law regulation of armed conflicts. — Article.

Proved a proposal to improve the effectiveness of international legal effect on terrorism through the introduction of this crime in the field of regulation of the international law of armed conflict. Basis for this is recognized qualification of terrorism as a specific kind of armed conflict.

Keywords: terrorism, act of terrorism, terrorist conflict, armed conflict, irregular, international law of armed conflict, methods and means of armed struggle.

УДК 343.2/7:17.023.33

С. А. Хімченко

ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ

На сьогоднішній день все більшої актуальності набувають питання, пов'язані з встановленням кримінальної відповідальності за клонування людини. Клонування людини породжує перед наукою велику кількість нерозв'язаних проблем і незрозумілих питань. Людство тут стикається з явищем не тільки невідомим, а й небезпечним.

Як відзначає Г. К. Федоров, процесу створення норм права звичайно передує виявлення потреби в урегулюванні певної сфери суспільних відносин. При цьому здійснюється науковий аналіз, оцінка дійсності, вироблення поглядів і концепцій про майбутнє правове регулювання, максимальне врахування суспільної думки та думки окремих фахівців — практиків і вчених [1, 279]. Проте в даній ситуації видається, що, незважаючи на те, що на даний час операції з клонування не є поширеними, а клонування людини взагалі можливе лише гіпотетично, відсутність достовірних даних про наслідки таких операцій вимагає здійснення упереджувачого правового регулювання, в тому числі з використанням кримінально-правових заборон. Необхідність превентивного правового регулювання у цій сфері пов'язана із ризиком і наслідками застосування технології клонування, які стосуються не лише сучасного, але й майбутніх поколінь [2, 7-11].

Таким чином, критерій поширеності чи, навпаки, непоширеності певних діянь не слід вважати вирішальним для криміналізації діянь. Як вірно зазначається в літературі, «поширеність діянь значима, власне кажучи, лише для дрібних злочинів, діянь невеликої суспільної небезпеки. Їхня поширеність скоріше є доводом на користь переслідування не в кримінальному, а в адміністративному, дисциплінарному і т.п. порядку... Що ж стосується менш тяжких, а тим більше тяжких та особливо тяжких злочинів, то їхня поширеність при криміналізації не відіграє ролі. Кожен окремий злочин має достатню кримінальну суспільну небезпечність» [3, 133].

Термін «клонування» (англ. *cloning* від грец. *klon* — гілка, паросток) у найзагальнішому значенні означає точне відтворення якого-небудь об'єкта